

Bilag 5 – Udkast til Projektbeskrivelse: Vækst via energirenovering af private boliger i Region Hovedstaden

Baggrund

Ifølge en analyse fra Dansk Byggeri mener kun 10 % af de danske boligejere, at deres hus har brug for energiforbedringer. Men virkeligheden er en helt anden. Ifølge en vurdering fra SBI fra 2010 er der et potentiale på 52 % energibesparelser i den private boligmasse. Men hvis boligejerne ikke ved det, er der heller ikke nogen motivation for at energirenovere, og derfor er den første og største udfordring at synliggøre behovet for og gevinsten ved at energirenovere for boligejerne.

En meget stor andel af energirenoveringerne i den danske boligmasse finder i dag sted som gør-det-selv arbejde. Det er overskueligt både arbejdsmæssigt og økonomisk selv at høste de lavere hængende frugter. Når boligejere skal beslutte, om de vil energirenovere mere gennemgribende, skal de uundgåeligt gennem forskellige trin for at nå i hus. Der skal være en tydelig merværdi ved renoveringen, som kan vække interessen. Boligens potentiale skal screenes, der skal indhentes rådgivning, findes finansiering, udvælges håndværkere etc. Alt dette kan være grund nok til at afholde boligejere fra at kaste sig ud i større energirenoveringsprojekter.

Der findes en hel del aktører og projekter, der understøtter de forskellige trin, boligejeren skal igennem i en energirenoveringssentreprise. Flere kommuner har iværksat initiativer for borgerne. Private aktører har også udarbejdet forskellige redskaber, der kan hjælpe i processen. I Vækstplan 2013 er der afsat 50 mio. kr. til at understøtte det nye initiativ BedreBolig, som skal resultere i, at boligejeren kun skal have ét kontaktpunkt i sit renoveringsprojekt, nemlig BedreBolig-rådgiveren.

På trods af de mange initiativer og potentialer i udsigt er der stadig store udfordringer forbundet med at få målgruppen motiveret til at gå i gang med energibesparelserne. De initiativer, der findes på området nu, kræver at borgerne rent faktisk benytter sig af diverse tilbud, konsulterer hjemmesider og rådgivere, prioriterer tid og penge til at igangsætte energibesparelserne. Det er således en stor udfordring at få borgerne i tale, få dem til at tage initiativ til energibesparelser og få dem til at gennemføre dem.

Den nyeste internationale viden om implementering og forankring peger på, at værktøjer som vejledning, kampagner og borgerinddragelse ikke er tilstrækkeligt effektfulde til at hverve borgere til energirenovering, når de står alene. Det er nødvendigt at kombinere flere virkemidler og ”ramme” borgerne fra flere vinkler samtidig. Dette projekt tager udgangspunkt i denne viden.

Formål

Helt overordnet vil projektet bidrage til opfyldelsen af Region Hovedstadens klimastrategiske vision om at blive *den mest klimaberedte og energieffektive region i Danmark baseret på stærke regionale og tværkommunale samarbejder, hvor innovative offentlige samarbejder, bidrager til grøn vækst i international topklasse.*

Formålet med det foreslåede projekt er at skabe grundlaget for en jævn og konstant vækst i energirenoveringer af private boliger, i første omgang én-familiehuse, der giver boligejeren en energirigtig bolig med god økonomi og bedre indeklimate.

Ses der nærmere på Region Hovedstaden er potentialet stort. Der er 187.461 parcel- og stuehuse og 105.305 række-, kæde- og dobbelthuse¹. Det giver rundt regnet 292.000 boliger i projektets målgruppe i Region Hovedstaden. Med antagelserne givet i *Strategi for energirenovering af bygninger* vil et konstant antal på 7800 boliger, der hvert år renoveres kunne bringe Region Hovedstaden i mål med 35 % reduktion af energiforbruget blandt boligerne i målgruppen i 2050. Det vil samtidig bidrage med en vækst på i alt knap 1000 nye årsværk/år fra 2014 stigende til godt 1300 nye årsværk/år i 2050². Altså en moderat men stigende vækst³.

Grundlaget for væksten i efterspørgslen på energirenoveringer skabes af Region Hovedstaden i samarbejde med regionens kommuner, der faciliterer samarbejder med de relevante aktører på tværs af kommunegrænser. De relevante aktører er, udover kommunerne og regionen, boligejere, rådgivere, håndværkere, erhvervsskoler, banker og realkreditinstitutter, ejendomsmæglere og forsyningsselskaber. Med reference til de afgørende indsatser, der ifølge *Strategi for energirenovering af bygninger* skal iværksættes for at nå målsætningen på 35 % energibesparelser i den samlede bygningsmasse i 2050, vil dette projekt primært beskæftige sig med tre af de seks indsatsområder:

- *Der skal opretholdes et højt vidensniveau og bevidsthed om energi hos bygningsejere og brugere via information.*
- *Energirenoveringer skal udføres korrekt.*
- *Barrierer for energirenovering skal fjernes, så det bliver nemmere at energirenovere⁴.*

I projektbeskrivelsen nedenfor bliver det udfoldet, hvordan indsatsområderne bliver operationaliseret i projektet og hvordan potentialet for energirenovering og vækst realiseres.

---

¹ Bolius og DST BOL101

² Se Bilag 1 Beregningsgrundlag: Sempel model for energibesparelser- og vækstpotentiale

³ Samlet vækst på 40.110 årsværk 2014 – 2050.

⁴ Regeringen; *Strategi for energirenovering* (2014), s. 21

Projektets mål

Med udgangspunkt i antagelser opstillet i Strategi for energirenovering af bygninger og simpel model for energibesparelser- og vækstpotentiale udarbejdet på baggrund af denne, kan følgende mål opstilles:

- 7.800 boliger pr. år skal energirenoveres i projektperioden.
- Det skal medføre en reduktion i CO₂ udledningen på 32.994,000 ton CO₂ pr. år i projektperioden. *(Energibesparelse på 35 % pr. bolig, svarende til en gennemsnitlig reduktion på ca. 4.725 kWh eller 2.277 ton CO₂ pr. bolig. (1kWh udleder ca. 482 g CO₂ ifølge miljødeklarationen)).*
- Væksten i byggebranchen skal i projektperioden udgøre 1.000 nye årsværk pr. år – baseret på at øget viden højner vækst med ca. 2 % jf. beregningsmodel.
- Kompetenceløft og -udvikling i aktørgrupperne skal ske gennem etablering af tværkommunale og tværsektorielle netværk.

Projektets resultater

Projektet vil præsentere følgende resultater ved evaluering ultimo 2016:

- Værktøj, der viser renoveringspotentialer for boligområder i Region Hovedstaden, er udviklet og implementeret i kommuner og erhvervsliv i regionen.
- Blivende, tværsektorielle netværk og samarbejder for energirenovering og vækst i Region Hovedstaden er udviklet og implementeret hos relevante aktører i regionen.
- Værktøj til metoder til engagering af boligejere til konkrete energirenoveringsprojekter er udviklet og implementeret i kommuner og erhvervsliv i regionen med henblik på en fremadrettet jævn rate af energirenoveringer.
- Fundingmuligheder for storskala demonstrationscases og afdækning af muligheder samt vækstpotentialer i forbindelse med kommunernes mulighed for at afsætte midler til bygningsfornyelse er sammenfattet i et beslutningsoplæg.
- Netværksplatforme, der højner erhvervslivets vidensniveau om energirenoveringer med henblik på en jævn rate på 7.800 renoveringer pr. år i målgruppen samt gearing til vækst er etableret.
- Erhvervsskolerne har implementeret fag på alle relevante uddannelser om energirenovering, og hvordan man som virksomhed gearer sig til grøn vækst.
- En fælles regional platform med konkrete handlingsanvisninger for fremme af energirenovering af almene boliger er udviklet og implementeret.
- En konkret plan for Region Hovedstadens indsats kan sikre gearing af landsdækkende initiativer er udviklet og præsenteret.
- Model for monitorering af energibesparelser og vækst ifm. energirenoveringer i regionen, der skal sikre, at der gennemføres 7800 renoveringer i projektets målgruppe om året fremadrettet, er udviklet og implementeret.
- Model for monitorering af energibesparelser og vækst ifm. energirenoveringer i regionen, der skal sikre, at der gennemføres 7.800 renoveringer i projektets målgruppe om året fremadrettet.

Projektbeskrivelse

Kommunerne som løftestang

Midlet til at realisere energibesparelspotentialer og erhvervspotentialer er en fælles strategisk indsats, som kommunerne bliver løftestang for. Mange kommuner i Region Hovedstaden arbejder allerede selvstændigt med en sådan indsats, hvorfor projektet skal kunne forankres i det arbejde, der allerede foregår samt forankre viden og læring på tværs af kommunerne. I dette projekt vil vi sættes fokus på det tværkommunale og på udvikling af værktøjer, der efterspørges men ikke allerede findes;

- Der findes en lang række oplysninger om boligerne allerede, men oplysningerne findes ikke tilgængelige i en helhed. Et samlet overblik over eksempelvis bygningsalder, energiforbrug, energiforsyning, etablering af VE, energimærke, realiserede energibesparelser, belåning mv. ville gøre det langt nemmere at screene boligområder for renoveringspotentialer .
- Best practise for formidling af energirenoveringspotentialer til forskellige målgrupper herunder hvervning af renoverings- og investeringsparate boligejere.
- Koordinering af i forvejen etablerede, kommunale indsatser om energirenovering med BedreBolig samt dette projekt.
- Etablering af erhvervsnetværk omkring energirenovering af private boliger.
- Tværkommunale samarbejdsaftaler og løsninger til samarbejdet med ejendomsmæglere, finansieringsinstitutter, energiselskaber og hele rådgiversiden, håndværkere m.v., så hver aftale med private aktører ikke skal gentages i hver enkelt kommune.

Region Hovedstaden kan spille en væsentlig rolle ved at understøtte kommuner og de private aktører på disse områder. Ydermere vil Region Hovedstaden have en særlig rolle, som er involvering og gearing af erhvervsskolerne i regionen. På sigt vil BedreBolig-uddannelsen overgå til erhvervsskolerne, som i projektets løbetid skal implementere viden om helhedsorienteret energirenovering i deres uddannelsesspor, og på den måde geare den fremtidige arbejdsstyrke af håndværkere og rådgivere til arbejdet med helhedsorienteret energirenovering og vækst.

Det skal bemærkes, at Gate 21 på vegne af Energistyrelsen har været projektleder for udrulningen af BedreBolig i ni pilotkommuner, deltaget i udviklingen af værktøjer og fungeret som rejsehold i forbindelse hermed. Gate 21 vil også i det fremadrettede arbejde med BedreBolig være knyttet til Energistylens udrulning. I projektet er der derfor en stor viden om tilgængelige værktøjer, som dette projekt kan drage nytte af og bygge videre på. Høje-Tåstrup Kommune og Fredensborg Kommune har været to af de ni pilotkommuner i BedreBolig.

Projektskitsen er designet med udgangspunkt i de beskrevne potentialer og udfordringer. Herunder udfoldes de foreslåede arbejdsplaner. Kommunerne skal gennemgående forstås som den primære aktør i planlægningen og kvalificeringen af de forskellige aktiviteter.

Arbejdspakker

Projektet implementeres og gennemføres ved hjælp af fem arbejdspakker:

AP 1	Bedre data til beslutning
AP 2	Motivation af boligejere
AP 3	Gearing til vækst
AP 4	Rejsehold for borgermøder
AP 5	Evaluering og forankring

Arbejdspakke 1: Bedre data til beslutning

Formål

Formålet med denne arbejdspakke er, at kommunerne igangsætter udviklingsaktiviteter, der skal gøre det lettere at prioritere indsatsen overfor boligejere. Når kommunerne kender potentialet i forskellige boligområder kan indsatsen fra de øvrige relevante aktører, særligt rådgivere og håndværkere, målrettes boligområder, hvor energibesparelspotentialet og investeringspotentialet er størst målt på multiple parametre.

Aktiviteter

- Opsamling på eksisterende screeningarbejde og udarbejdelse af case.
- Udvikling af et energirenoveringsatlas der kombinerer parametre for renoveringsparathed.
- Afprøvning og tilpasning af renoveringsatlas i projektudviklingskommunerne⁵.
- Udbredelse og forankring af energirenoveringsatlas i alle regionens kommuner.

Resultater

- Model for et energirenoveringsatlas, som integrerer data fra relevante, eksisterende systemer, og som løbende kan generere den påkrævede information til kommuner og øvrige aktører .
- Kommunerne i Region Hovedstaden har kendskab til renoveringsatlasset (via rejsehold).
- Udvalgte boligområder med hustyper i målgruppen er screenet og potentialet for de forskellige områder er kendt i kommunerne.

Arbejdspakke 2: Motivation af boligejere

Formål

Det overordnede formål med dette hovedspor i projektet er at gøre det lettere for boligejere at energirenovere. Det sker ved at skabe grundlag for et højt vidensniveau om energi hos boligejere, der udmønter sig i en bevidsthed om, hvordan man opnår en plan for energirenovering af egen bolig, der fremtidssikrer boligen bedst muligt i forhold til energibesparelser samt boligens sundhed og indeklima. Den største barriere for energirenovering er usikkerhed om økonomien. Samtidig er den største motivation en større komfort og et bedre indeklima i boligen. Målsætning for arbejdspakken er, at den langsigtede økonomiske gevinst bliver en motiverende faktor for boligejere, og i særlig grad dem i boliger med et stort energibesparelspotentiale. Fredensborg Kommune vil være frontrunner på denne arbejdspakke. Arbejdspakke 2, og som en del af dette er Nordsjællands Energicenter en særlig del af projektet, hvor en model for det tværkommunale samarbejde om energirenovering afprøves. Dvs. et pilotprojekt, som kan gentages i andre dele af regionen, fx i den centrale og sydlige del af regionen.

⁵ Projektudviklingskommunerne fremgår i afsnittet om organisering

Aktiviteter

- Gate 21 igangsætter og faciliterer i samarbejde med kommunerne et tværkommunalt aktørsamarbejde med pengeinstitutter, forsyningsselskaber, ejendomsmæglere, rådgivere og håndværkere. (Aktiviteterne understøttes af Energistyrelsen i 2014 og planlægges integreret med den nationale udrulning af BedreBolig).
- Udvikling af værktøj, der samler inspiration til borgerrettede aktiviteter, der effektivt kan supplere nationale tiltag og gennemføres i samarbejde med markedets aktører i hele værdikæden.
- Kommunerne har mulighed for at afsætte midler til bygningsfornyelse med hjemmel i byfornyelsesloven, således at boligejere kan få adgang til op til 25 % støtte til deres energirenoveringsprojekter. En aktivitet i dette projekt er en afdækning af muligheder og vækstpotentialer for kommunerne i forbindelse hermed.
- Afprøvning af fundraisingmuligheder og afdækning af potentialer for at skaffe yderligere økonomi til gennemførelse af energirenoveringer via eksempelvis Horizon 2020. Konkret tænkes der på at afsøge mulighederne for storskala demonstrationscases med base i Region Hovedstaden og i samarbejde med andre byområder i EU.

Resultater

- Grundlag for blivende, tværkommunale og tværsektorielle netværk for energirenovering og vækst i Region Hovedstaden (i sammenhæng med øvrige nationale netværk).
- Dokumentation af metoder til engagering af boligejere til konkrete energirenoveringsprojekter på baggrund af erfaring fra de etablerede aktørsamarbejder og øvrige aktiviteter.
- Beslutningsoplæg der sammenfatter fundingmuligheder for storskala demonstrationscases og afdækker muligheder samt vækstpotentialer i forbindelse med kommunernes mulighed for at afsætte midler til bygningsfornyelse via MBBL.

Arbejdspakke 3: Gearing til vækst

Formål

Arbejdspakken skal understøtte den udvikling, der allerede nu foregår, hvor faguddannelserne retter sig mere og mere mod et energifokus og byggebranchen som helhed gør det samme. Byggeerhvervet som helhed skal tilegne sig bedre viden om helhedsorienteret energirenovering. Desuden skal erhvervet vide noget om, hvordan man som selvstændig håndværker håndterer efterspørgslen på energirenoveringer herunder sælger ydelsen, og hvordan den følgende vækstmulighed i virksomheden realiseres. For at sikre, at Region Hovedstaden bliver førende indenfor gennemførelsen af langsigtede og korrekt gennemførte energirenoveringer, skal der etableres erhvervsnetværk, der understøtter udviklingen. Ligesom håndværkernes bevægelighed skal netværkene etableres på tværs af kommunerne. Høje-Taastrup Kommune vil være frontrunner på metoder til etablering af erhvervsnetværk, som i projektperiodens andet kvartal udrulles som et samarbejde i mellem de øvrige kommuner.

Aktiviteter

- Etablering af erhvervsnetværk, der styrker helhedsorienteret energirenovering – netværkene inddrager rådgivere og håndværkere både under og uden for BedreBolig-ordningen.
- Samarbejde med erhvervsskoler om uddannelsesplaner, der implementerer viden om energirenovering, helhedssyn og vækstpotentiale på håndværksuddannelserne samt forbereder erhvervsskolernes overtagelse af BedreBolig-uddannelsen i 2016.

- Et element i erhvervsnetværket er også en understøttelse af håndværkernes egen markedsføring af deres energirenoveringsydelser. Altså de skal både forberedes på at kunne levere ydelserne og på at kunne sælge ydelserne.

Resultater

- Etablerede netværksplatforme, der højner erhvervets videns- og kompetenceniveau om energirenoveringer, og er med til at sikre en jævn rate på 7.800 renoveringer/år i målgruppen samt gearingen til vækst.
- Erhvervsskolerne er forberedt til overtagelsen af BedreBolig-uddannelsen.
- Erhvervsskolerne har implementeret fag på alle relevante uddannelser om energirenovering og hvordan man som virksomhed gearer sig til grøn vækst.

Arbejdspakke 4: Rejsehold for borgermøder

Formål

Formålet med at etablere et rejsehold er at understøtte kommunerne i udrulningen af BedreBolig-ordningen samt at facilitere borgermøder i kommuner i hovedstadsregionen. Rejseholdet skal sikre, at kommunerne bedst muligt får forankret ordningen samt være en kompetencehjælp og facilitere igangsætningen af udrulningen af BedreBolig i kommunerne.

Rejseholdet skal assistere kommunerne ved at opstarte udrulningen af BedreBolig-ordningen. Særligt i form af afholdelse af interessent og borgermøder i kommunerne, hvor der er behov for det. Ved at etablere et rejsehold kan man minimere administrationsbyrden i de enkelte kommuner samt standardisere processerne for hvervning og udrulningen af ordningen til gavn for de enkelte administrationer og forvaltninger.

Kommunerne skal spille en stor rolle som formidler af BedreBolig-ordningen overfor målgrupperne. Bl.a. fordi de kan understøtte ordningen ved at formidle information igennem kommunens kanaler til de private boligejere samt i forbindelse med hvervning af BedreBolig-rådgivere og opfølgning hos de private boligejere. Rejseholdet vil understøtte kommunerne i at udarbejde handlingsplaner og etablere den fornødne organisatoriske opsætning til implementeringen af ordningen.

Aktiviteter

- Etablering af rejsehold, der styrker opstarten af BedreBolig-ordningen i kommunerne.
- Udarbejdelse af standardmateriale og "værktøjskasse" til brug for de indledende møder og hvervning i de enkelte kommuner, herunder handlingsplaner for udrulning.
- Understøttelse af kommunernes afholdelse af opstartsmøder og borgermøder med henblik på at sikre udrulningen af BedreBolig-ordningen samt kendskabet til mulighederne for energirenoveringer i de private boliger.

Resultater

- En understøttelse af kommunernes rolle i BedreBolig-ordningen samt kommunernes centrale funktion som formidler af mulighederne for energirenoveringer. Med rejseholdet kan man tilføje kommunerne øget ressource i opstarten af et større initiativ samt sikre, at det fornødne materiale kommer alle kommuner til gode, såfremt de ønsker at anvende det.
- En understøttelse af kommunernes afholdelse af borgermøder.

Arbejdspakke 5: Evaluering og forankring

Formål

Formålet med arbejds pakken er at udarbejde en forankringsplan, som på baggrund af den indhentede viden i arbejds pakker 1-3 tilpasser indsatsen, så målsætningen om energibesparelser i private boliger som en delmængde af den samlede bygningsmasse kan nås. Der er mange ubekendte i samfundsudviklingen såsom energipriser, energikilder, teknologiudvikling, mindset og adfærd, lånemuligheder mv, som alle kan påvirke den statslige målsætning om 35 % reduktion af energiforbruget i den samlede bygningsmasse år 2050. Region Hovedstaden må som foregangsregion i Danmark løbende revidere sine indsatser og virkemidler for at nå i mål. I denne indsats skal fokus udvides til den samlede bygningsmasse, og der skal sammenlignes erfaringer med fx energirenovering i den offentlige sektor. I arbejds pakken indgår en forberedende analyse for en målrettet energirenoveringsindsats i den almene sektor i Region Hovedstaden.

Aktiviteter

- Udvikling af metode til opfølgning med boligejere.
- Udvikling af model til at kunne monitorere markedet for energirenoveringer, som trækker på data fra eksisterende systemer om realiserede renoveringer og tilknyttede investeringer.
- Forberede indsatsen overfor den øvrige boligmasse i Region Hovedstaden med særligt fokus på den almene sektor.

Resultater

- Data om realiserede renoveringer fordelt på hustyper, energibesparelser og investeringssummer.
- Data om vækst hos rådgivere og håndværkere i Region Hovedstaden som følge. Energirenoveringsprojekter fordelt på omsætning og årsværk.
- Skitseret plan for energirenovering af den almene sektor.

Organisering

Projektets partnere er:

- Region Hovedstaden (projektejer)
- Gate 21 (projektleder),
- Projektudviklingskommunerne (Høje-Tåstrup (frontrunner), Fredensborg (frontrunner), Egedal, Gladsaxe, Furesø, Albertslund)
- Alle kommuner i RH tilbydes deltagelse i projektet
- Bolius (deltager som sparringspartner på kampagne, evaluere borgermøder og afholder oplæg på netværksmøder)
- Konsulent (udvikler af energirenoveringsatlas i arbejds pakke 1.)

Projektet organiseres med en projektstyregruppe der repræsenterer alle aktive projektdeltagere herunder også erhvervet samt en følgegruppe med relevante eksterne aktører.

Budgetforslag for projekt om energirenovering af private boliger i Region Hovedstaden

Aktør	Aktivitet	Enheder /timer	Pris pr. enhed/tim e	Udgift (10 ³ kr.)	Medfinansiering (10 ³ kr.)
Gate 21	Projektledelse	2280	500	1140	
	Kommunikation + materialer	700	500	350	
	Økonomi + administration + revision	200	500	100	
	Rejser			50	
Bolius	AP 2	200	1000	200	
Konsulent (privat partner i Gate 21)	AP 4	65	1000	65	
Frontløberkommuner (HTK og Fredensborg)	AP 1, 2, 3, 4	1250	400	250	250
Projektudviklingskommuner (Furesø, Egedal, Ballerup, Gladsaxe)	AP 1, 2, 3	1000	400	200	200
Øvrige kommuner (x23)	AP 2, 3	23x195	400		1800
Energistyrelsen	Regionale møder				100
Uddannelsesinstitutioner	AP 3			140	140
Sum				2495	2490

Finansiering	10 ³ kr.
Region Hovedstaden	2495
Kommuner	2250
Uddannelsesinstitutioner	140
Energistyrelsen	100
Sum	4985